

Lietuvos miškų dirvožemių tyrėjui prof. habil. dr. Mečislovui Vaičiui – 90 metų

Lietuvos ir užsienio mokslo visuomenei gerai žinomas mokslininkas gimė 1927 m. lapkričio mėn. 28 d. (pagal pasą – 1929 m. sausio 28 d.) Ignalinos rajono (buv. Dūkšto valsčiaus) Tartoko kaimo ūkininko šeimoje. Iki 1939 m. gyveno okupuotame Vilniaus krašte, todėl pradinėse mokyklose teko mokytis lenkų kalba. Tai nesutrukdė 1947 m. baigti K. Būgos Zarasų gimnaziją. Pabaigus Kaune miškotvarkininkų kursus, 1948 m. dirbo techniku-geodezistu Lietuvos ir Karelijos miškuose. 1949–1954 m. studijavo Lietuvos žemės ūkio akademijos Miškų ūkio fakultete, laisvalaikiu dirbo Miškų ūkio institute vyresniuoju laborantu. Gavęs diplomą su pagyrimu, 1954–1958 m. mokėsi stacionarinėje aspirantūroje buv. SSSR mokslų akademijos Miškų institute Maskvoje. Tyrimus vykdė Lietuvoje ir parengė disertacinį darbą apie maumedynų ir eglynų poveikį dirvožemiams ir šių medynų produktyvumo priklausomumą nuo dirvožemio savybių, už kurį 1958 m. jam suteiktas biologijos mokslų kandidato (dabar daktaro) mokslinis laipsnis. Darbo vadovas prof. S. Zonas agitavo jį dirbti Kursko dirvožemių tyrimo stoties direktoriumi. Tačiau M. Vaičys liko ištikimas savo kraštui ir tų pačių metų rudenį grįžo į Lietuvą.

Galima drąsiai teigti, jog profesorius Mečislovas Vaičys yra miško dirvožemių tyrimo, bonitavimo ir kartografavimo pradininkas Lietuvoje. Jo atrasti dėsningumai paplito tarptautiniu mastu ir tapo sklypinės miškininkystės plėtojimo pagrindu. Profesorius ištyrė miško dirvožemių genezę ir evoliuciją, medžių ardo ir dirvožemio sąveiką, lemiančią medynų tvarumą ir našumą, taip pat jis sudarė naują miško dirvožemių klasifikaciją ir nurodė požymius miško augavietėms pažinti. Be to, parengė miško dirvožemių stebėsenos (monitoringo) programas bei metodus.

Prof. M. Vaičys vienas ir su bendraautorais yra paskelbęs per 1000 mokslinių bei mokslo populiarinimo publikacijų. Iš svarbesnių ankstesniųjų prof. M. Vaičio darbų galima paminėti knygas „Miško dirvožemių tyrimo ir kartografavimo metodiniai nurodymai“ (1967), „Miškų dirvožemių kartografavimo pagrindai“ (1973), „Pietų Pabaltijo miškų dirvožemių genezė ir savybės“ (1975), „Miškų dirvožemio bonitavimo principai“ (1976), „Nurodymai miško augavietėms apibūdinti“ (1983). Kaip bendraautoris M. Vaičys ruošė medžiagą knygoms „Lietuvos TSR miškai“ (1962), „Dirvožemių kartografijos medžiagos panaudojimas miškų ūkyje“ (1966), „Lietuvos TSR ir Kaliningrado srities dirvožemiai“ (1969), „Miško dirvožemių žinynas“ (1970), vadovėliui „Miškininkystė“ (1979), darbų rinkiniui „Pietų Pabaltijo pušynai ir jų augimo dirvožeminės-ekologinės sąlygos“ (1981), „Pušies, eglės ir beržo gyvybingumo būklės nustatymo metodiniai nurodymai“ (1987), „Daugiakalbis miško pakločių ir humuso terminų žodynas“ (išleista Lenkijoje, 1988), „Medžių defoliacijų vertinimas“ (1989), „Rūgštieji lietūs ir jų poveikis įvairiems gamtos komponentams“ (1991), „Žuvinto draustinis“ (1993), „Sisteminis dirvotyros terminų žodynelis“ (1997), „Lietuvos miškų būklė ir ją sąlygojantys veiksniai“ (1999). Prof. M. Vaičys yra labai stambios, net 1244 psl., monografijos „Lietuvos dirvožemiai“ (2001) bendraautoris, jo indėlis

į šį leidinį sudaro net apie 30 proc. Ryškus profesoriaus indėlis ir tokiuose pamatiniuose leidiniuose kaip „Lietuvos miškininkystė“ (1997), „Lietuvos dirvožemių makromorfologinė diagnostika“ (2006), „Miško ekologija“ (2008), „Miško augaviečių tipai“ (2008) ir kt.

Šalia intensyvaus mokslo tiriamojo darbo, Profesorius pasižymėjo ir puikiais vadovo bruožais – buvo Miškų instituto skyriaus vedėju, direktoriaus pavaduotoju mokslui, dirbo instituto direktoriumi bei atliko įvairias visuomenines pareigas šalyje ir užsienyje. Jis buvo renkamas Lietuvos dirvožemininkų draugijos pirmininku (dabar – garbės pirmininkas), buv. SSSR Žemės ūkio akademijos Vakarų skyriaus miškų ūkio sekcijos pirmininku, Rusijos V. Dokučajevo vardo Dirvožemininkų draugijos garbės nariu, Baltarusijos miškų instituto mokslinės tarybos nariu, dėstė dirvotyra būsimiems miškininkams Lietuvos žemės ūkio akademijoje (dabar – Aleksandro Stulginskio universitetas).

Už parengtas mokslines disertacijas jam suteiktas žemės ūkio mokslo kandidato (dabar – daktaro) mokslinis laipsnis (1959 m.), mokslų daktaro (dabar – habilituoto daktaro) laipsnis (1973), Lietuvos nusipelnusio mokslo veikėjo garbės vardas (1980), profesoriaus mokslinis vardas (1981), profesoriui įteikta Lietuvos Nacionalinė mokslo premija (1985), V. Vazalinsko premija (1997), suteikti kiti vardai bei apdovanojimai. Nors iškilių darbų ir apdovanojimų gausu, tačiau Profesorius nemėgsta jų pabrėžti ar sureikšminti. Pavyzdžiui, kolektyviniuose straipsniuose neišskiria savo pavardės iš kitų bendraautorių, bet nuoširdžiai džiaugiasi bendru darbu.

Profesorius yra parengęs 9 mokslo kandidatus (dabar – mokslo daktarus), kurie praturtino jo tyrimų sritį naujais darbais. Šių eilučių autoriams džiugu prisiminti, jog ir jų darbų vadovu buvo prof. Mečislovas Vaičys. Daug jo sumanymų teko įgyvendinti atliekant mokslinio tyrimo darbus, pajusti jo reiklumą, darbų tikslumą ir mokyti taktiškumo bei kantrybės. Jo dėka dirvožemis mums tapo labiau pažįstamas. Supratimas apie jo reikšmę pagilėjo atliekant kitokio pobūdžio tyrimus: tiriant miško populiacijų adaptyvumo, tvarumo, kokybinius ir produktyvumo požymius ar įvertinant pramoninės taršos pasekmes miškui ir dirvožemiui.

Atliekamus M. Vaičio darbus aukštai vertino Miškų ministerijos vadovai, tarp jų – ir pats ministras Algirdas Matulionis. Jie matė, kad autorius „vaikšto žeme“, jo darbai reikšmingi miškų ūkio praktikai, ypač miškotvarkai – įvertinant augavietes, atliekant miškų kartografavimo darbus ir organizuojant dirvožeminiu pagrindu sklypinį ūkininkavimą miškuose.

Profesoriaus pasiūlytos rekomendacijos pasižymi paprastumu ir efektyvumu. Kaip vieną iš daugelio pavyzdžių prisimename Jonavos miškininkų organizuotą ekspediciją į Gaižiūnų smėlynus, atgautus iš kariškių miškui įveisti. Buvęs girininkas Almantas Valys skundėsi, kad tankodromo pustomuose smėlynuose neauga pasodintos pušaitės. Čia prof. M. Vaičys pastebėjo, kad to priežastis – tankų sutankintas dirvožemis, į kurį negali prasiskverbti šaknys. Pagelbėjo profesoriaus pasiūlymas, prieš sodinant pušaites, tokius sutankintus smėlžemius giliai suarti.

Mečislovas Vaičys pagal senųjų keltų žynių horoskopą yra gimęs uosio ženkle. Uosis – dailus ir lieknas medis, į kurį panašus ir Jubilatas. Ne tik išvaizda, bet ir horoskope nusakytais charakterio bruožais. Pavyzdžiui, Profesoriumi yra įgimtas geranoriškumas kitiems, taktiškumas, mokėjimas bendrauti su įvairiais žmonėmis. Jis sugeba išklaudyti kitų nuomonės, suprasti ir atjausti, niekada neverčia kaltės ant kito, o pasitaikančias nesėkmes ramiai išgyvena savyje. M. Vaičys turi gerą intenciją, yra originalus, iš anksto numato veiklos pasekmes, pasverdamas visus „už“ ir „prieš“. Tai jautrios meniškos prigimties žmogus – lengvai valdydamo plunksną, laisvalaikiu kuria eilėraščius. 2012 metais išleistas profesoriaus eilėraščių rinkinys „Vakarėjanti padangė“, kurį jis skyrė Tėveliams ir broliui poetui Vladui Vaitkevičiui. Eilėraščiuose atsiveria vaikystės atsiminimai, atsiskleidžia meilė artimiesiems, miškui ir savo kraštui.

LDD prie LMA ŽŪMMS garbės pirmininkas Prof. Mečislovas Vaičys pasitinka savo 90-tąjį gimtadienį gausiame artimųjų, bendradarbių, mokinių bei kolegų rate (2017 11 28, Prienai)

Sveikindami Profesorių gražaus Jubiliejaus proga, linkime jam stiprios sveikatos ir laimės, sąlygojančios laisvę nuo fizinių negalavimų ir dvasinių išgyvenimų. Viliamės, jog profesorius seka savo kolegų miškininkų darbus ir niekuomet neatsisakys apdovanoti vertingais patarimais.

Su pagarba –
buvę aspirantai Julius Danusevičius ir Kęstutis Armolaitis